

UMRÂN TEORİSİ BAĞLAMINDA OĞUZ KAĞAN DESTANI VE DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

Alırıza KOÇAK*

ÖZ

Türk halk edebiyatının anonim ürünleri Türk kültürünün ve Türk halkının hayata dair meseleler karşısında takındığı ortak tavrı tespit etmek açısından kıymetli bir kaynaktır. Bu bilgi kaynağının derlenmesi kadar farklı teorilerle incelenmesi de önem taşımaktadır. Gerçekleştirilen her bir inceleme halk edebiyatı ürünlerinde saklı bulunan hususiyetlerin ortaya çıkarılması için önemli bir adımdır. Bu çalışma ile Türk tarihi ve kültürü için önemli bir vesika olan Oğuz Kağan Destanı ve Dede Korkut Hikâyeleri İbn Haldun'un umrân teorisi ekseninde ele alınacaktır. Umrân teorisi, bir insan topluluğunun nasıl millete dönüştüğü ve devlet yapısı içerisinde egemenlik unsurlarının nasıl gelişip zayıfladığına dair görüşler içermektedir. Söz konusu çalışmada metinler, bir toplumun devletleşme ve medenileşme sürecinde İbn Haldun'a göre geçtiği merhaleler açısından ele alınmış ve metinlerden örneklerle açıklamalar yapılmıştır. Çalışma sonucunda İbn Haldun'a ait kuramların, Türk kültür ve devlet yapısı için de geçerli olduğu, destan devrinden halk hikâyesi devrine geçen toplumun medenî şartlarının da bu teori ekseninde gözlemlenebilecek değişimlerle metinlere yansıtıldığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Dede Korkut Hikâyeleri, İbn Haldun, Oğuz Kağan Destanı, Umrân.

THE LEGENDS OF OGUZ KAGAN AND DEDE KORKUT IN THE CONTEXT OF THE UMRAN (CIVILISATION) THEORY

ABSTRACT

Anonymous products of Turkish folk literature are a valuable resource in terms of determining the common attitude of Turkish culture and Turkish people towards life-related issues. It is also important to examine this information source with different theories as well as compiling it. Each examination carried out is an important step to reveal the hidden features in folk literature products. In this study, Oguz Kagan Epic and Dede Korkut Stories, which are important documents for Turkish history and culture, will be discussed in the axis of Ibn Khaldun's theory of umran. The theory of Umrân includes views on how a human community turns into a nation and how the elements of sovereignty develop and weaken within the state structure. In the aforementioned study, the texts were discussed in terms of the stages a society went through in the process of statehood and civilization according to Ibn Khaldun, and explanations were made with examples from the texts. As a result of the study, it has been seen that the theories of Ibn Khaldun are also valid for Turkish culture and state structure, and the marital conditions of the society that passed from the epic era to the folk tale era are reflected in the texts with the changes that can be observed in the axis of this theory.

Keywords: The Book of Dede Korkut, Ibn Khaldun, Oghuz Khan Epic, Umrân.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 29.12.2022; Yayına Kabul Tarihi: 19.06.2023

* Alırıza KOÇAK, OMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü doktora öğrencisi, Orcid id: 0000-0002-3017-5034,
arkocak9@gmail.com.

Giriş

Çalışmada Uygur harfli Oğuz Kağan Destanı ve Dede Korkut Hikâyelerinde, metinlerin muhtevastındaki devlet yapıları ve bu yapılar içerisinde iktidarın hangi kriterlerle inşa edildiği ortaya konulacaktır. Metinler, sosyoloji ilminin kurucusu olarak kabul edilen İslam âlimi İbn Haldûn'un devlet ve iktidara dair görüşlerinden faydalanılarak incelenecektir. Haldûn, sistematîğini oluşturduğu umrân ilmiyle öne çıkmaktadır. Haldûn, insanların toplum ve devlet oluşturma süreçlerinin hangi sebepler ve kriterlerle gerçekleştiğini, bu sürecin ve mülk yani devlet haline dönüşme aşamalarını sistematik bir şekilde ortaya koymaktadır. Haldûni umrânla pek çok farklı alan arasında ilişki kurmuş olsa da bu çalışmada konu bütünlüğü ve kapsamı açısından devlet ve egemenlik kavramları üzerinde durulacaktır. İncelemede Türk kültürünün pek çok farklı alanına ışık tutan iki önemli arkaik metnin Türk devlet teşkilatlanması hakkında ne tür veriler sunabileceği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Böylece hem İbn Haldûn'un teorilerinin Türk toplumunun eski dönemlerindeki devlet kavramıyla uyuşup uyuşmadığı görülecek hem de söz konusu metinler farklı bir bağlamda incelenmiş olacaktır.

İbn Haldûn, Umrân ve Asabiyye

İbn Haldûn XIV. yüzyılda Tunus'ta doğmuş özellikle yazmış olduğu "Mukaddime" adlı eseriyle modern çağda sosyolojinin ilk temsilcilerinden kabul edilmiş önemli bir düşündürdür. Ailesinin devlet işleriyle yakın ilişkili olması, dedesi Muhammed Bicây'e'nin haciblik görevine kadar yükselmiş olması gibi olaylar göz önüne alındığında çocukluk çağından itibaren devlet işleriyle yakın temasta olduğunu düşünmek yanlış olmaz. Haldûn, İslamî ilimlerin yanında felsefe ve matematik gibi alanlarda da eğitim alarak çok yönlü bir gelişim kaydetmiştir (Uludağ, 1999, s. 8). Ailesinin toplumsal mevkiinin yanında, düşünürün kendisi de siyaset ile meşgul olmuş Tunus Emiri Ebu İshak'ın başkatipliğini, Fas Sultanı Ebu İnan'ın hacibliğini yapmış ve bu görevlerini fikri gelişiminde fayda sağlamak için kullanmıştır (Ülken, Fındıkoğlu, 1940, s. 8-9).

İbn Haldûn'u bu çalışmanın konusu yapan nitelikleri, kişiliğinin ötesinde ortaya koymuş olduğu fikrî birikimdir. Bu birikim neticesinde ortaya çıkan ve düşünürün teorik dünyasını oluşturan iki kavram özellikle ilgi çekmektedir: "umrân" ve "asabiyye".

Umrân, kuramsal temelini bizzat İbn Haldûn'un oluşturduğu bir olgudur. Umrân sözcüğü Kamus-u Türkî'de "*Mamurluk, mamuriyet, Bir yerin tamamıyla meskûn ve hakkıyla işlenmiş olması ve medeniyet; terakki, refah, saadet*" (Samî, 2010, s. 950) anlamlarıyla açıklanmaktadır. Bununla beraber umrân tabiri, İbn Haldûn tarafından insanın yaşaması için başka insanlara muhtaç olması ve durumun doğurduğu zorunluluklar sonucu toplumsal yaşamın doğması örneğiyle açıklanmaktadır. Haldûn, örneği sonrasında umrân tabiriyle kastettiği durumu şöyle özetler: "*Öyleyse, toplumsal yaşam, insan türü için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Toplumsal yaşam olmasaydı, varlıkları olmayacaktı insanların ve Tanrının insanlar aracılığıyla yer-yüzünün yaşanır duruma getirilmesi yolundaki isteği, insanları kendi yerine geçirmesine ilişkin iradesi gerçekleşmemiş olacaktı. Bizim bu bilim dalına konu yaptığımız bayındırlığın-uygarlığın ve toplumsal yaşamın anlamı budur işte*" (Haldûn, 1977, s. 141).

Haldûn, bu tanım sonrası doğal olarak düzen sorununun doğacağını belirterek, düzeni sağlayacak güç ile de "egemenlik" kavramına işaret etmektedir. Ona göre hayatın doğal sonucu

olarak topluluk içerisinde düzeni sağlayacak bir başat aktör ortaya çıkacak ve egemenlik gücünü ele geçirecektir. Umrân kavramıyla ortaya konulan bu temel argüman, kavramı – *Haldûn'un tabiriyle bilimi*- din, tarih, siyaset, ekonomi, coğrafya gibi pek çok alanla doğrudan ilişkili hale getirmektedir. Mukaddimenin büyük bir bölümü de umrân olgusunun coğrafya, din, siyaset gibi alanlarla olan ilişkisinin ortaya konulma çabasıyla oluşmuştur. Haldûn, eserinde yeryüzünün mamur bölgelerini demografik, coğrafi, iklimsel, siyasî, dinî şartları üzerinden inceleyerek geri kalmış coğrafyalarla farklılıklarını ortaya koyarak fikirlerini örneklendirmektedir.

Ülkemizde İbn Haldûn'a dair en kapsamlı çalışmalardan birini gerçekleştirmiş olan Prof. Ahmet Arslan, Haldûn'un umrân tabiriyle neyi kastettiğini şöyle açıklamaktadır:

Birinci olarak, özü itibarıyla "İnsanî olan bir olayı ifade etmekle sınırlandırılmaktadır. İkinci olarak da bu olayın temeline insanın "toplumsal hayatı ve örgütlenmesi konulmaktadır, yani sözü edilen umrânın, insanın toplumsal hayatından çıktığı ve onunla birlikte yürüdüğü fikri temele alınmaktadır. Böylece o insanın toplum halinde örgütlenmesinden ve yaşamasından doğan bazı temel olayları, kurumları içine almaktadır (Arslan, 2009, s. 76).

Toplumsal yaşamın meydana getirdiği şartlar, insan tabiatının ortaya çıkarttığı ruhsal durumlar, insanın yaşadığı çevrenin sosyal ve tabii unsurlarıyla etkileşimi sonrasında takındığı tavırlar gibi konular Mukaddime içerisinde ele alındıktan sonra, insan topluluklarının oluşumu yolunda gösterilen temel davranışlardan olan "asabiye" kavramı ele alınmaktadır.

Asabiyye, "yakınlık, akrabalık" gibi manalara gelse de Haldûn, bu tabirle farklı bir durumu ifade etmektedir. O, asabiyye kavramını toplum içerisindeki güç odaklarının oluşumunu açıklamakta kullanır. Ona göre asabiyye insan tabiatının doğal bir sonucudur ve insanlar toplumunda yer edinmek ve bu yeri korumak için asabiyye bağına muhtaçtır.

Yakınlık, akrabalık insanoğlunda doğaldır. İnsanların çok azı bu kuralın dışında kalır. Bu bağın doğallıklarından biri de herhangi bir haksızlığa ya da bir tehlikeye uğradıkları zaman hisim-akrabaları koruma çokusunu göstermektir, "haykırmak"tır ("nu're"). Çünkü yakınlarının bir haksızlığa uğramaları ya da onlara bir düşmanlık gösterilmesi karşısında, insan, içinde bir eziklik, bir kopma duyar. Ve hemen, yakınlarıyla tehlikenin arasına girmek ister. Var olalı beri insanoğlunda bulunan doğal bir savunma eğilimiyle... Birbirlerine yardım edenler arasındaki soy bağı, eğer birlik ve kaynaşmayı sağlayacak ölçüde çok yakın bir soy birliği niteliğindeyse, o insanların birbirlerine olan bağlılıkları açık-seçik görülür. O zaman yani salt böyle bir bağın açık-seçik bulunması, yakınlar arasında dayanışmayı sağlamaya yeter, yakınları birbirlerini yürekten savunmaya iter (Haldûn, 1977, s. 309).

Haldûn, akrabalık bağlarının doğal sonucu olarak yakın akrabaların birbirine daha sıkı bağlı olacağını ancak kişinin soyunun, kabilesinin, aşiretinin üyesi diğer kişiler için de korumacı ve sahiplenici bir tutum takınacağını belirtmektedir (Haldûn, 1977, s. 314).

İbni Haldûn bu kelimeyi de umrân kelimesinde olduğu gibi yine esaslı bazı değişikliklere uğratmaktadır. Bu onun asabiyyeyi özellikle soyutlaştırarak yukarıda gördüğümüz üzere özünde toplumsal bir olayı, yani "toplumsallık"ı (sociabilité) açıklamak üzere sosyolojik bir kavram olarak belirleme yönünde gösterdiği çabasında ortaya çıkmak-

tadır. Öte yandan onun bu duygunun temelini yukarıda işaret ettiğimiz salt kan bağı-
lığını aşan bazı unsurları koymak yönünde bir çabası olduğu da görülmektedir (Arslan,
2009, s. 97).

Temelde genel geçer olarak görülen bu fikir, çağdaş halk ve millet kavramları için de geniş anlamda uyarlanabilir görünmektedir. Zira milleti oluşturan fertlerin ortak ülküler doğ-
rultusunda bir araya gelmeleri beklenir; bununla beraber Alan Dundes'in modern halk tabirin-
deki topluluk içerisinde ortak yönleri olan kliklerin ayrı birer halk kültürüne sahip olmaları ve
bireyin dahil olduğu her grubun folklorik özelliklerini taşıması gibi teorik yaklaşımlar da yine
insanın hayat şartları dolayısıyla içinde bulunduğu gruba ve grup kültürüne aidiyet hissetmesi
açısından "asabiyye/yakınlık" kavramının değişen sosyal şartlar içerisinde farklılaşarak sürdü-
ğünü göstermektedir. Bahsedilen farklılaşma, Dundes'in modern insanın günümüz yaşantı-
sında birden fazla klik içerisinde aynı anda farklı aidiyetler geliştirebileceği ve farklı kliklerin
kültürlerini haiz olacağı görüşünde ortaya çıkmaktadır (Çobanoğlu, 2010, s. 314). Kavramın
Haldûn tarafından 14. yüzyıl sanayileşme öncesi toplumlara yönelik bir tez olarak ortaya ko-
nulduğu göz önüne alınırsa değişen dünyanın düşünürü farklı bir açıdan haklı çıkarttığı görü-
lebilir.

Haldûn, asabiyye kavramı ve bu yakınlık içerisinde insanların birbirini desteklemeleri
sonucu "egemenliğin bir zümrenin eline geçeceğini belirtmektedir. Bu noktada önemli husus
ise egemenliği ele alan zümre içerisinde kimin yönetici olacağıdır. Haldûn yönetici kişide olması
gereken temel vasıfları şöyle sıralar:

Başkanlık, bu yakın akrabalarından belirli bir koşula uygun kişilere verilir. Yakınların
hepsine yaygınlaştırılmaz. Başkanlık bir "üstün gelme işi" olduğu için, başkan olacak
kişilerde aranacak koşul, bunların toplulukları içinde "en güçlü." olmalarıdır. Öteki ya-
kınlarından daha güçlü olmalıdırlar ki, "üstünlük" sağlayabilsinler ve topluluklarına
başarıyla başkanlık edebilsinler. Bunlar topluluklarının "en güçlü"lerinden olunca da
başkanlığın, topluluk içinde herkese üstün gelen bu kişilerde kalması gerekir. Çünkü
başkanlık bunlardan çıkıp da topluluktaki yakınlar içinde bunlardan daha az güçlü
olanlara geçmiş olsa, o az güçlü kişilerin topluluklarındaki başkanlıkları başarılı olmaz.
Öyleyse başkanlık bu ölçü içinde bir çocuktan öbür çocuğa geçer. Ailenin çocukları
içinde de yine "en güçlü" olanlara geçer. Söylediğimiz gibi, "üstün çıkma"nın gereğidir
bu. (Haldûn, 1977:314).

Görüldüğü üzere, İbn Haldûn esasen bir siyaset teorisi ortaya koymuş, bunu yaparken
de genel geçer kriterlerle umrân kuramını oluşturmuştur. Kapsamı oldukça geniş olan bu kura-
mın çalışmada konu edilecek bölümü ise umrân ile asabiyye arasındaki kurulan bağ ve bunun
egemenlik ve devlet kavramlarının oluşumuna olan etkisidir. Umrân kavramı, devletin ve dev-
lette egemenliği elinde tutan zümrenin davranışları ve bunların toplumsal yapıya etkileri açı-
sından aşamalara ayrılmaktadır. Arslan'a göre umrânın egemenlik açısından aşamalarının ilki
göçebe toplulukların hayatını konu edinir. Bu seviyede asabiyye bağı daha çok dış etkenlere
karşı kendini koruma dürtüsünde görülür. İkinci aşama cemaat özellikleri gösteren kabile ha-
yatından müteşekkildir. Bu dönemde kabile liderinin otoritesi söz konusudur ancak isteklerini
zorla uygulatacak güce sahip değildir. Bu dönemde toplumu oluşturan fertler arasında "biz" bi-
linci gelişmiştir. Gruba yönelik tehlikelere toplu karşılıklar verilir. Grubu bağlayan en önemli
asabiyye unsuru kan bağıdır. Bu dönemde asabiyyenin hem savunma işlevi sürmekte hem de
fırsat buldukça diğer grupları ele geçirmeye çalışma niteliği ortaya çıkmaktadır, bu da mülkün

yani devletin kurulma sürecini başlatmaktadır. Son devre ise “mülk” devresidir. Bu dönem başka kabileleri egemenlik altına almanın yanında mutlak monarşinin ortaya çıkacağı dönemdir. Bu dönemin başında devlet yöneticisiyle diğer unsurlar arasında asabiyye kuvvetliyen zamanla zayıflar ve devletin de sonunu hazırlar. Siyasi liderler kendi başına ne kadar güçlü olursa olsun arkasında asabiyye bağı olmadıkça başarıya ulaşamaz (Arslan,2009, s. 95-107).

İleride görüleceği üzere özellikle Dede Korkut hikâyeleri egemenliğin ortaya çıkışı, paylaşımı ve iktidarın sona ermesi konularında Haldûn’un görüşleriyle benzer nitelikler taşımakta ve dönemin siyasî fikir dünyasına ışık tutmaktadır. Oğuz Kağan destanının da aynı konuda tarihe ışık tutacak nitelikler taşıdığı araştırmacıların malumudur. Bu çalışma ile iki metnin arka planında bulunan siyasî fikirlerin umrân teorisiyle ne kadar uyduğu ve bahse konu metinlerde Türk halkının siyasî algısının ve Türk devlet yapısının hangi Haldun’un kuramında hangi aşamalardan geçtiği ortaya konulacaktır.

İnceleme

Bu çalışma için Oğuz Kağan Destanı ve Dede Korkut Hikâyeleri seçilmesinin sebebi; anılan metinlerin Türk tarih ve kültürü için son derece önem taşımalarının yanında, ortaya çıktıkları dönemler itibarıyla Türk tarihinin farklı sosyokültürel devirlerine ait olmalarıdır. İbn Haldûn’un yönetim tipolojisinde yukarıda da görüldüğü üzere çeşitli aşamalar bulunmaktadır. Bu aşamalar umrân kavramındaki gelişmeyi de sembolize etmekte ve toplumların eriştikleri medenî seviyeyi ortaya koymaktadır. Bu nedenle hem İslam öncesi döneme ait destan metni hem de İslam öncesi ve sonrası dönem özelliklerini bir arada taşıyan Dede Korkut Hikâyeleri bir arada incelenmiş ve Türk devlet geleneğinin metinlerdeki yansımada değişiklik olup olmadığı ve Haldun’un ortaya koyduğu medenî kriterlere göre hangi seviyeye ulaşıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada incelenen her iki metin pek çok farklı tarihî veya edebî vesikayla birlikte “Oğuznâme” külliyyatını oluşturmaktadır. Bu külliyyatın edebî örnekleri -her ne kadar tarihî birer tarihî vesika olmasalar da- dönemin ideolojik, politik, ekonomik, sosyolojik pek çok niteliğine ışık tutulmasında büyük değer taşımaktadır. Zira her edebî eser ortaya çıktığı dönemin zihniyetini az veya çok yansıtacaktır; hele ki halk tefekkürünün ortak ürünü olan destan ve halk hikâyelerinin dönem şartlarından diğer tüm edebî türlere göre daha fazla etkilenmektedir.

Malum olduğu üzere, her iki eserin içerikleriyle ilgili pek çok farklı çalışma yapılmış, büyük bir külliyyat oluşmuştur. Makalelerden kitaplara uzanan bu geniş yelpaze içerisinde metinler siyasî nitelikler açısından da ele alınmış ancak bu çalışmanın çıkış noktası olan İbn Haldûn’un siyasî sistematiği bağlamında incelenmemiştir. Mustafa Yıldız, “*Siyaset Felsefesi Açısından Dede Korkut Hikâyeleri*” adlı makalesinde hikâyeleri felsefenin siyasete dair temel soruları olan iktidarın yapısı, kaynağı, meşrutiyeti ve sürekliliğini sağlayan nitelikleri açısından ele alarak genel bir felsefî değerlendirme yapmıştır (Yıldız,2018). “*Dede Korkut Hikâyelerinde Egemenlik Kavramına Ait Unsurlar*” adlı çalışmasında B. Bumin Özarlan, iktidarın yapısı, coğrafi sınırları, cezalandırma yetkisi üzerinden halkla olan ilişkisi, gelir kaynakları gibi niteliklerini çeşitli kaynaklardan da yararlanarak tespit etmektedir (Özarlan, 2012). Konu ile bağlantılı bir

diğer çalışma da Kürşat Öncül'ün hazırladığı “*Mitolojiden Romana Yönetim Erkinin Anlatım Türlerine Yansıması*” adlı makaledir. Öncül, çalışmasında antik düşünce, yaşam ve inanç şekillerinden başlayarak metinlerdeki kahraman tipolojileriyle beraber ilgili konunun kültürel farklılaşmalarını ortaya koymuştur (Öncül, 2010).

Oğuz Kağan Destanı ve Umrân Teorisi

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak manzum Oğuz Kağan destanını ele alınacaktır. Söz konusu destanın izlerini farklı kaynaklarda görmek mümkündür. Bu inceleme için Oğuznâme külliyyatının en önemli parçalarından olan Uygur harfli epik Oğuz Kağan destanının Prof. Dr. Fuzulî Bayat tarafından hazırlanan “*Oğuz Destan Dünyası*” adlı çalışmadaki metni tercih edilmiştir.

Destan metni incelendiğinde mitolojik unsurlar göze çarpmakla birlikte medenî hayata dair unsurlar açısından gündelik hayatın meyana getirdiği çeşitli ihtiyaçlara karşı bulunan çözümlerle ilerleme sağlandığı görülmektedir. Destanda avcı-toplayıcı döneme ait olan olay örgüsü, Oğuz Kağan'ın doğumuyla başlamaktadır. Oğuz'un “Ay Kağan”ın oğlu olması yani ailesinin yönetici konumunda olması, onun soy bakımından Haldun'un belirttiği asabiyye bağları kuvvetli bir yapıda dünyaya geldiğini göstermektedir. Türk sözlü anlatı geleneğinin önemli parçalarından biri, bireyin toplum içerisinde kabul görmek için bir başarı kazanmasıdır. Bu durum anlatılarda her zaman liderlik vasfına işaret etmese de Oğuz Kağan örneğinde geçirilen olağanüstü çocukluk dönemi, onu mensup olduğu asabiyye içinde farklı bir noktaya yerleştirmiştir. Özellikle metnin henüz başında çeşitli vahşi hayvanlara karşı gösterdiği yiğitlikle toplumun kalanından ayrılmıştır. Bu durum, yukarıda belirtildiği üzere toplumun yöneticisi olacak kişinin mensubu olduğu asabiye üyelerinden ayrılan özellikleri olması gerektiği fikriyle doğrudan örtüşmektedir. Oğuz Kağan bebekliğinden itibaren bağlı bulunduğu toplumdan farklı nitelikler göstererek, Haldûn'un işaret ettiği doğal lider olarak yetişmiştir.

Destanın gelişme bölümü incelendiğinde doğal lider olan Oğuz'un bir toy düzenleyerek halkına ve beylerine “*Ben sizlere oldum kağan, alın ele yay hem de kalkan, bize damga olsun buyan. Bozkurt olsun yol gösteren*” (Bayat, 2013, s. 228) diyerek dört bir yanı fethetmeyi amaçladığını söylemektedir. Umrân üç döneme ayrılmış ve bunların ikincisi cemaat yapılanması veya boyların yapılanması şeklinde gerçekleşen bir durumu ifade eder şekilde tanımlanmıştır. Destan metninin bu bölümünde Oğuz Kağan'ın etrafında yaşayan ve kendi asabiyyesine dahil olmayan topluluklara elçi gönderdiği ve onların kendisine tabi olmalarını istediği anlatılmaktadır (Bayat, 2013, s.229-230).

Umrânın ikinci aşamasında hükümdarın isteklerini doğal olarak yaptırma gücü olmakla beraber, asabiyye üyelerinin sadece kendilerini korumak için bir arada buldukları ilk aşamanın aksine egemenlik alanlarını genişletme istekleri de görülmektedir. Bu durum düşmanlara yönelik saldırı veya onlardan beraberce korunma davranışını da beraberinde getirmektedir. Oğuz Kağan'ın etrafına topladığı kişilerin bir kısmından “beylerim” ifadesiyle bahsetmesi, toplum içerisinde kendine yakın gördüğü bir yönetici sınıf oluştuğunun göstergesidir. Destanın bu bölümünde, kağanın etrafında bulunan beyler ile oluşturduğu yönetim şekli ile bu asabiyyeye mensup olan kişilerin dışa dönük bir fetih için birlikte mücadele etmeye gönüllü olmaları söz konusu toplumun umrânın ikinci aşamasında bulunduğunu göstermektedir. Bu durum umrân teorisine ve asabiyyenin bir araya gelme nedenlerinden ikincisi olan dış unsurları

ele geçirme isteğine uygundur, aynı zamanda Haldûn'un medenî devlet olarak tanımlayabilecek mülk aşamasına geçişe yönelik önemli bir adımdır.

Destanın devamında bazı devletlerin Oğuz'a teslim olduğu bazılarıyla çetin savaşlar yapılarak ele geçirildiği anlatılmaktadır. Bu bölüm içerisinde dikkat çekici noktalardan biri Oğuz'a düşman olan Urus Bey'in oğlunun, Oğuz'a biat etmek için çeşitli hediyeler göndererek "Eğer babam sana karşı çıkmışsa beni suçlu bilme. Senin fermanını kendime büyüklük, bilgi gibibilirim. Bizim mutluluğumuz senin mutluluğundur. Bizim soyumuz senin soy ağacının tohumudur. Tanrı sana yeryüzünü al diye buyumuş. Ben sana başımı da devletimi de veririm" (Bayat, 2013, s. 292) şeklinde bağlılığını ifade etmesidir. Haldûn, devletlerin çöküşünü asabiye'nin zayıflamasına bağlamaktadır. Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere Urum diyarının çöküşü de kan bağıyla birbirine bağlı asabiye üyelerinin farklı görüşlerde olmasıyla gerçekleşmiştir. Urus Bey ve oğlu arasındaki bağ kopmuş, oğlu kendisini kan bağı olan babası yerine güç ve egemenlik sunan Oğuz Kağan'a adamıştır. Bu durum bir yandan asabiye devlet ilişkisindeki teoriye uygun bir çöküşü, diğer yandan da Oğuz Kağan için umrânın üçüncü aşamasına geçildiğini göstermektedir. Zira yeni asabiye bağları ile farklı bir yönetici grup oluşmakta ve Oğuz Kağan mutlak monarşik güce kavuşmaktadır. Bu monarşiye temel oluşturmak için Oğuz'un Tanrı tarafından görevlendirildiğinin belirtilmesi dikkate değer bir husustur.

Metnin gelişme bölümü savaşlar ve fetihler ile devam ederken Oğuz Kağan ele geçirdiği bazı bölgelere kendi istediği kişileri bey olarak atayarak egemenliğini pekiştirmektedir. Bu durum yine mülk yani devlet aşamasına geçilmiş olan umrânın bir niteliğidir. Haldûn'a göre bu dönemde yönetici, kendi asabiyesine başkalarını da dahil ederek bir bağlar kuracaktır.

Destan, araştırmacıların malumu olduğu üzere Oğuzların Üçoklar ve Bozoklar olarak ayrılmasını, yani mevcut tek katmanlı asabiye yapısının çok katmanlı bir hal alması ve Oğuz Kağan'ın devleti oğulları arasında paylaşmasıyla nihayete ermektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere umrânın sonu asabiye bağının bozulmasıyla gelmektedir, bu örnekte her ne kadar mülkün sonraki durumu hakkında bilgi sahibi olunamasa da Oğuz elinin mutlak monarşik yönetim sisteminin çöküşüyle beraber toprak bütünlüğünü kaybedeceği ve dağılma dönemine gireceği yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır. Oğuz Kağan destan metni, detaylı veriler sunmasa da metni oluşturan Türk milletinin kolektif bilincindeki devlet yapılanmasını umrân teorisine uygun olduğunu göstermektedir.

Dede Korkut Hikâyeleri ve Umrân Teorisi

İbn Haldûn'un teorileriyle Dede Korkut hikâyelerine bakıldığında en çok dikkat çeken unsur Oğuzların yönetim teşkilatlanmasıdır. Bilindiği üzere Dede Korkut kitabının "Basat'ın Tepegözü Öldürdüğü Boy" ve "Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu" gibi bazı parçaları olay örgüsünden uzaklaşma, kahramanların nitelikleri, Oğuz beylerinin olay örgüsüne fazla dahil olmaması gibi nitelikleriyle eserin genelinden ayrılmaktadır. Bu neviden hikâyeler dışarıda tutulduğunda eserin kahramanlar, mekân gibi unsurlar açısından bütünlük arz ettiği ve eser içerisinde Oğuzlara ait bir habitat oluştuğu görülmektedir. Eser müstakil hikâyelerden oluşmuş olsa da hikâyeler arasındaki bu ortaklıklar bütüncül bir metin ortaya çıkarmaktadır.

Hikâyelere bütüncül bakıldığında, egemenlik meselesinin tam da Haldûn'un tespit ettiği gibi güçlü bir asabiyye etrafında şekillendiği görülmektedir. Bilindiği üzere hikâyelerde zikredilen isimler genellikle Oğuz ilinin beyleri ve onların aileleridir. Yani hikâyelerin ekseriyeti toplumun yönetici sınıfının başından geçenleri aktarmaktadır.

İlk hikâye olan “*Dirse Han oğlu Boğaç Han Boyu*” dinleyiciye devlet yöneticisini tanıtarak başlamakta ve “*Hanlar Hanı Han Bayındır*”ın varlığından haberdar etmektedir (Binyazar, 2004, s. 119). Buradaki önemli nokta Bayındır Han'ın niteliğidir, o tüm yöneticilerin başı, toplumun lideri konumundadır. Hikâyelerde hiyerarşik açıdan Bayındır Han'dan sonraki en önemli kişi Salur Kazan'dır. Kazan, Bayındır Han'ın damadıdır, bazı hikâyelerde Bayındır Han'ın divanının yanında Kazan'ın da divan topladığından bahsedilmektedir. Uruz Han Kazan'ın oğlu, bey olan Kara Göne de kardeşidir. Yine hikâyelere konu olan Aruz Bey, Salur Kazan'ın dayısı ve dünüdür.

Salur Kazan örneğinde görüldüğü üzere beylik ve devlet gücü bir asabiye bağı içinde dağıtılmıştır. Bu asabiye, bazı beylerle kan bağı bazılarına ise evlilik yoluyla kurulmuştur. Eserde oluşmuş asabiyye, ve umrân seviyesini güzel örnekleyen bir durum da başı dertte olan kahramanların imdadına Oğuz beylerinin beraberce yetişmesidir. Farklı hikâyelerde karşılaşılan bu tema özellikle Bamsı Beyrek boyunun sonunda uzun tasvirlerle görünmektedir. Düşmanla tek başına mücadele eden Kazan Han'ın imdadına kardeşi Kara Göne, yiğitliğiyle meşhur Kıyan Selçuk oğlu Delü Tundar, kâfirlere kan kusturan Gaflet Kocaoğlu Şirsemsseddin, Kazan Bey'in oğlu Beyrek, Kazılık Koca oğlu Yigenek, Bügdüz başları Emen, tokuz kocabaşı Aruz ve Oğuz'un diğer beyleri yetişir (Özçelik, 2005, s. 562) Görüldüğü üzere hikâyelerde Oğuz'un beyleri ve onların evlatları birbirlerine her zaman yardım eder, özellikle kâfirle yani topluluk dışındaki düşmanla başı dertte olan kahramanın yardımına koşarlar. Bu durum asabiyye prensibinin yukarıda değinilen “kendini koruma ve düşmana karşı bir olarak yeni kazanımlar elde etme” amacını tam olarak karşılamakta ve Arslan'ın Haldun'dan özetle aktardığı umrân seviyelerinin ikincisi olan cemaat veya boy tipi yapılanmaya örnek oluşturmaktadır.

Dede Korkut metnindeki egemenlik unsuruna bakıldığında yukarıda değinildiği üzere en üst makamda Bayındır Han bulunurken onun yardımcısı olarak Kazan görülmektedir.

“Senede bir düzenlediği toylarda, iktidarının gücünü simgeleyen büyük bir ziyafet vermesi, yeryüzünü bayındır hale getirdiğini gösteren bin yere ipek halı döşemesi, tek tek boyların birliğini ve bekâsını temin edecek tedbirler alması, adaletini temsilen ganimet ve haraçları boylar arasında paylaşması, gerektiğinde savaş açma yetkisi ve asker göndermesi, askerî ve toplumsal başarı gösterenleri ödüllendirmesi ve mevki vermesi onun üst otorite olma sorumluluğunun gereğidir” (Yıldız, 2018, s. 67).

Bilindiği üzere Bayındır Han, hikâyelerde aslî unsur olarak bulunmamakta otorite çoğu hikâyede Salur Kazan tarafından temsil edilmektedir. Bunun yanında Bayındır Han devletin başı olarak kesin bir yere sahiptir ancak iktidarını asabiyyesi içinde kendine en yakın gördüğü damadı olan yöneticisiyle paylaşmaktadır.

Egemenlikle ilişkili bir diğer konu da yöneticinin olan kahramanın vasıflarıdır. Daha önce belirtildiği üzere yönetici olacak kişi asabiyesinin diğer üyelerinden farklı nitelikler taşımalıdır. Hikâyelere bakıldığında Bayındır Han ve bir diğer güç merkezi olan Salur Kazan'ın çeşitli yönleriyle ele alındığı görülmektedir. Bayındır Han, “*Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu*”nda

“Kimin ki oğlu kızı yok kara otağ kondurun. Kara kiçe altına döşen, kara koyun yahnısından önine götürün, yir ise yisün yimez ise tursın gitsün dimüş. Oğlı olanı ağ otağa, kızı olanı kızılotağa kondurun, oğlu kızı olmayanı Allah Ta’ala kargayuptur, biz dahı kargaruz bellü bilsin” (Özsoy,2017, s. 55) diyerek hem otoritesini ortaya koymakta hem de verdiği hükümlere ilahî bir kaynak oluşturmuştur. Böylelikle Bayındır Han’ın siyasî kişiliği halk nezdinde meşruiyet kazanmakta ve otoritesi artmaktadır. Bayındır Han’ın tartışmasız otoritesini gösteren bir diğer örnekte de Kazılık Koca Oğlu Yigenek ve Bamsı Beyrek’i konu edinen hikâyelerin sonunda Oğuz beylerinin küffarla savaşı kazanarak Bayındır Han adına pençik çıkarttıkları görülmektedir.

“Hem Beyrek hem Yigenek boylarında: “Kafirün kilisesin yıkdılar. Yerine mescid yapıdılar. Keşişlerin öldürdiler. Ban banlattılar, aziz Tanrı adına kudbe okıtdılar. Kuşun ala kanını, kumaşın arusını kızun gökçeğini, tokuzlama çıgrap çuha Hanlar Hanı Bayındıra pencik çıkardılar” (Özsoy, 2017, s. 166/257) şeklinde aynı ifadeyle aktarılan durum, Bayındır Han’ın egemen konumunu göstermektedir zira pençik sistemi merkezi otoritenin göstergesidir ve esere Bayındır Han ile yansımıştır. *“Sözlükte “beşte bir” anlamındaki penç ü yek / penç-yekten gelen pencik (pençik) kelimesi, Osmanlı askerî sisteminde kara ve deniz seferlerinde ele geçirilen esirlerden “humus-ı şer’î” olarak beşte birinin devlet hizmetine alınmasını ifade eder”* (Özcan, 2007, s. 226).

“Salur Kazan’ın Evinin Yağmalandığı Boy” ve *“Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu”*nda görüleceği üzere beylik kan yoluyla erkek evlada geçmektedir. Bu noktada dikkat çeken husus ise Kazan Han’ın oğlu Uruz baş kesmediği yani boylar topluluğu şeklinde örgütlenmiş olan devlet yapısında yöneticilerde bulunması gereken temel davranışları sergilemediği için üzüntü duymasıdır. Zira Haldun’un tespit ettiği gibi yönetici veya başkan olacak kişinin asabiye diğer üyelerinden farklı nitelikleri olması gerekmektedir. Hikâyeler boyunca Oğuz beyleri kılıçlarının hüneri ve geçmiş yiğitlikleriyle anılırken beyin varisi olan Uruz’un baş kesmemiş olması asabiye içindeki yerini daha alt seviyelere indirmektedir (Özçelik, 2005, s. 570-572).

Hikâyelerdeki tüm beyler baş kesen, düşman basan yiğitlerse Salur Kazan’ı, Uruz’u, veya Beyrek’i bey yapacak olan nedir sorusu doğal olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada bazı karakterleri “eşitler arasında birinci” yapan unsur, asabiye lideriyle kan bağına sahip olmalarıdır. Haldun umrânın ilk dönemlerinde bilhassa kan bağına asabiye için önemli bir kriter olduğunu belirtmektedir. İç Oğuz, Dış Oğuz ifadesiyle kendini gösteren boylar konfederasyonu şeklindeki devlet yapılanmasıyla Dede Korkut Hikâyelerinin Oğuzları başta Bayındır Han’a bağlıdır ancak her boy/aşiret kendi içerisinde bir reis çıkartmıştır. Yukarıda bahsedilen baş kesmeyen evlat adına duyulan üzüntü de devletin başı olmak için değil boyun başı olmak için gereken özellikleri taşımakla ilgilidir.

Asabiye dolayısıyla da umrân çeşitli aşamalardan geçmektedir. Haldun’a göre asabiye zayıfladığında umrân da çökecektir. Asabiye ve umrân yükseliş ve düşüş gösteren bir yay şeklinde görülmelidir. Fındıkoğlu bu aşamaları tavırlar nazariyesi başlığında şöyle sıralamaktadır:

I- Birinci tavır, «Zafer tavırı» dır. Henüz siyasî iktidarda infirad ve mulakiyet vücade gelmemiştir, asabiye maşerîdir.

II- İkinci tavır «İstibdad tavrı»dır. Bu merhalede infirad vukubulmuş, sebep asabiyeti, infiradı hazırlayan neseb asabiyetini bir kenara atmış, hükümdar ile aşiret ve kabilesi arasında bir ayrılık hasıl olmuş, mutlakiyet teessüs eylemiştir.

III- Üçüncü tavır «Ferağ tavrı»dır. Bu merhalede hazerik bütün kemalini mimaride zanaatlerde ve güzel sanatlarda bulmuş, mutlakiyet rejimi huzur devrine kavuşmuştur. İbni Haldim bu merhalede her türlü siyasî azametinin içtimaî müesseselere tesir ettiğini anlatır.

IV- Dördüncü tavır «Müsalemet tavrı»dır. Artık çöküş başlıyor. Hükümdarın mensub olduğu «Beyt-Ev» tereddidi ediyor. Hudut beyleri merkezi hükümete kafa tutuyor, yer yer istiklâl hevesleri beliriyor, yahut Devletin hududu üzerindeki taze asabiyet sahibi aşiretler harekete hazırlanıyor.

V- Beşinci tavır «israf tavrı» olub ferdi uzviyetin rücu' yaşına tekabül eder. Artık Devlet çatısı, vaktile bir başka devletin mirasına konan aşirî asabiyet sahibi Devletin başına, şimdi aynı akibet, başka bir asabiyet vasıtasile gelecektir (Ülken, Fındıkoğlu, 1940, s. 67).

Dede Korkut Kitabının Dresten nüshası "*İç Oğuz Taş Oğuz Asi Bolup Beyrek Öldüğü Boy*" ile bitmektedir. Metinde Salur Kazan'ın evinin bir ritüel şeklinde Oğuz beyleri tarafından yağmalandığı aktarılarak bir seferinde Taş Oğuz beylerinin yağmaya davet edilmemesi sonucu Salur Kazan'a karşı mücadeleye girişmeleri anlatılmaktadır. Bu mücadelede Kazan'ın dayısı Aruz, Taş Oğuz'un liderliğini yapmaktadır. Öykünün sonundaysa Aruz ölmekte ve isyancı beyler Kazan'dan af dileyerek himayesine girmeyi kabul etmektedirler (Özçelik, 2005, s. 904-930). Böylece asabiye'nin yukarıda belirtilen seyrindeki dördüncü aşama, Dede Korkut hikâyelerinde de gerçekleşmektedir. Hikâyelerde dış ve iç olarak ayrılmış olan Oğuz boylarından dış Oğuzların merkezi otoriteyi temsil eden Kazan Han'a isyan ettikleri ve devleti oluşturan asabiye'nin yara aldığı kan bağı bulunan üyeleri arasında dahi bağı koptuğu anlaşılmaktadır. Hikâyenin sonunda savaşla sağlanan bir sulh olsa da Bayındır Han'ın liderliğinde Kazan tarafından idare edilen devlet egemenliğin yıkılıp yıkılmadığı, yeni bir han olup olmadığı belirsiz kalmaktadır. Bu durum da hikâyelerin bu bağlamda devamı olması gerektiğine dair bir veri olarak yorumlanabilir.

Sonuç

İbn Haldûn on dördüncü yüzyılda geçmiş yüzyılların birikimiyle beraber ortaya koyduğu teorisiyle bilhassa göçer, bedevî Arap uygarlığından şehirleşme diğer bir tabirle medenîleşme aşamalarını sistematikleştirerek ortaya koymuştur. Bu değişimin genel geçer nitelikleri olduğunu hayata dair pek çok unsurdaki değişmelerle örneklendirmiştir. Metin tahlili için makale hudutları dolayısıyla Haldûn'un sistematigi'nden sadece egemenlik ve devlet kavramlarıyla alakalı kısımlarını ele alınmış bulunuyor. İnceleme sonucunda bu teorinin bilhassa halk edebiyatı ürünleri üzerinde uygulanabilir olduğu, çeşitli dönemlere ait metinlerdeki izlerinin tespit edilmesiyle o döneme dair siyasî anlayışla ilgili çıkarımlar yapılabileceği, metinde kurulan dünyanın bu teori etrafında çözümlenebileceği görülmüştür.

Yapılan incelemeyle hem Oğuz Kağan destanında hem Dede Korkut hikâyelerindeki devlet yapılanmasının asabiye ve umrân teorileriyle uyumlu olduğu, bu teorilere göre devletin

gelişim ve zayıflama evrelerinin eserlerde takip edilebildiği her iki dönemdeki devlet yapılanmasında da umrânın ileri aşamalarına geçilmiş olduğu tespit edilmiş, Türk devlet teşkilatlanmasının eski çağlardan bu yana gelişmiş bir biçimde halk tahayyülünde yer aldığı görülmüştür. Özellikle, Türklerin batıya göçü sonrası Anadolu coğrafyasında yayılma ve yerleşme döneminin ürünü olan Dede Korkut hikâyeleri; İbn Haldûn'un bir topluluğun medenileşme yolunda geçireceğini belirttiği evreleri destan metnine nispetle daha açık şekilde ihtiva etmektedir. Bu durum, Haldun'un kuramının geçerliliğinin yanında bir halk edebiyatı ürünü olan metnin halkın siyasî yapılaraya yönelik ortak bilincinin tarihî olayların seyriyle paralel şekilde geliştiğini de göstermektedir.

Haldûn'un devlet yapısının oluşumu ve egemenlik haklarının paylaşımı konusundaki görüşlerinin metinlerdeki anlatılarla uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Dede Korkut hikâyelerinin, devlet ve iktidar yapısı hakkında destan metnine göre daha detaylı veriler içerdiği görülmüştür. Bu durum toplum yapısının ve toplumun ortak bilincinin destan devrine göre daha gelişmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Destan devrini yaşayan toplulukların yerleşik hayata geçene nispetle siyasî bilinç ve gelişmişlik açısından geri kalmış olması da Haldûn'un teorisini doğrulamaktadır.

İbn Haldûn'un nazariyesi doğrultusunda yapılacak daha geniş çaplı bir inceleme ile metinler üzerinden o dönem oluşmuş olan sosyal ve siyasî yapı hakkında daha kapsamlı çıkarımlar yapmanın mümkün olacağı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, A. (2009). *İbni Haldun*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- BAYAT, F. (2013). *Oğuz Destan Dünyası*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- BİNYAZAR, A. (2004). *Dede Korkut*. İstanbul: YKY.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2010). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ.
- HALDÛN (1977). *Mukaddime I*, Turan Dursun (Çev.). Onur Yayınları.
- ÖNCÜL, K. (2010). "Mitolojiden Romana Yönetim Erkinin Anlatım Türlerine Yansıması", *Turkish Studies*. 5/1
- ÖZARSLAN, B. (2012). "Dede Korkut Hikâyelerinde Egemenlik Kavramına Ait Unsurlar", *Karadeniz Araştırmaları*.35. 101-109.
- ÖZCAN, A. (2007). "Pencik", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* (C 34, 226-228). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- ÖZÇELİK, S. (2005). *Dede Korkut, araştırmalar, notlar, dizin, metin*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÖZSOY, B. Sami. (2017). *Dede Korkut Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- SAMÎ, Ş. (2010). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

- ULUDAĞ S. (1999). "İbn Haldûn" *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* (C 20, 8-12). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- ÜLKEN H. Ziya- Fındıkoğlu Z. Fahri. (1940). *Türk İslam Feylesofları VI: İbn Haldun*. İstanbul: Kanaat Kitapevi.
- YILDIZ, M. (2018). "Siyaset Felsefesi Açısından Dede Korkut Hikâyeleri" *Bilig*, 86. 65-88.

EXTENDED ABSTRACT

Anonymous products of Turkish folk literature are one of the important sources for Turkish culture studies. The handling of these products, which reflect the common mentality of the people, from different perspectives reveals how the culture has changed throughout its history. In this study, Oguz Kagan Epic and Dede Korkut Book, which are among the most important products of Turkish culture, were examined in the context of Ibn Khaldun's theory of umran.

Besides the value it carries in the history of Islam, Ibn Khaldun has a valuable place in the history of humanity as he is the first representative of sociology. Umran theory sheds light on the civilization adventure of humanity. With this theory, Haldun revealed which rules are valid in the process of statehood of human societies. According to this theory, the most important factor in the statehood of a community is the asabiyya bond. This bond can be established through kinship or later relations, and after going through certain stages, it will weaken and cause the collapse of the state structure.

According to Haldûn's theory, the person who is more powerful than the other people in the ruling class of the community will be the head of the community. This power is obtained by force in primitive societies. The state authority developed under the leadership of the president is strengthened by the expansion of the asabiyya bond and the welfare level of the state increases. With the weakening of the asabiyya bond or the beginning of the struggle for leadership, the state enters the process of collapse.

When the texts selected for the study were examined in the context of Haldûn's theory, it was seen that this theory was valid for those periods of Turkish culture. In the Oğuz Kağan Epic, the hero shows different physical characteristics from ordinary people since his birth. When he started using weapons, he earned the right to become the president of his own community by killing the monsters that disturb the people. These events in the introductory part of the epic are in accordance with Haldûn's theory. Events such as the wars in the continuation of the text and the fact that the enemies betrayed their own asabiyya and joined Oguz Khan are also in line with Haldun's views on the development of the state. At the end of the text, Oğuz Kağan shares the state and his authority among his sons, so the ties that make up the state authority weaken and the process of collapse begins.

Looking at the Dede Korkut stories, it is understood that Bayındır Han was the president. In the first story, Bayındır Han gathers the state administrators around him and excludes those who do not have children from the community, so his authority becomes unquestionable. This is in line with Haldun's views on the source and sharing of sovereignty. Bayındır Han, who

is the absolute authority in the stories, shares his management authority with his son-in-law, Salur Kazan. The cauldron represents the authority of the ruler and administers the other rulers. In addition, other members of the asabiyya helped the rulers who were in trouble in the stories, and that they struggled for common purposes with forces outside the community, which is in line with Haldûn's ideas on the state structure.

In "Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Boyu", it is seen that the ties of asabiyya among the Oghuzs weakened and the struggle for power began in the society. Asabiyya members rebelled against Salur Kazan, the representative of the absolute authority of the ruler, so the state authority weakened and the collapse began for the current power.

As a result of the examination, it has been determined that Haldûn's views on the formation of the state structure and the sharing of sovereignty rights are compatible with the narratives in the texts. It has been seen that Dede Korkut stories contain more detailed data about the state and power structure than the epic text. This is due to the fact that the social structure and the collective consciousness of the society are more developed than in the epic era. The fact that the communities living in the epic period were backward in terms of political consciousness and development compared to those who settled down, also confirms Haldûn's theory.